Міністерство освіти і науки України Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" Фізико-технічний інститут

Криптографія

Комп'ютерний практикум No1
Експериментальна оцінка ентропії на символ джерела відкритого тексту

Виконали: Студенти групи ФБ-32 Коптєва Ганна, Чупріна Вікторія **Мета роботи**: Засвоєння понять ентропії на символ джерела та його надлишковості, вивчення та порівняння різних моделей джерела відкритого тексту для наближеного визначення ентропії, набуття практичних навичок щодо оцінки ентропії на символ джерела.

Порядок виконання роботи:

- 1. Написати програми для підрахунку частот букв і частот біграм в тексті, а також підрахунку Н1 та Н2 за безпосереднім означенням. Підрахувати частоти букв та біграм, а також значення Н1 та Н2 на довільно обраному тексті російською мовою достатньої довжини (щонайменше 1Мб), де імовірності замінити відповідними частотами. Також одержати значення Н1 та Н2 на тому ж тексті, в якому вилучено всі пробіли.
- 2. За допомогою програми CoolPinkProgram оцінити значення H(10), H(20), H(30)
- 3. Використовуючи отримані значення ентропії, оцінити надлишковість російської мови в різних моделях джерела.

Хід роботи:

1. Написати програми для підрахунку частот букв і частот біграм в тексті, а також підрахунку Н1 та Н2 за безпосереднім означенням. Підрахувати частоти букв та біграм, а також значення Н1 та Н2 на довільно обраному тексті російською мовою достатньої довжини (щонайменше 1Мб), де імовірності замінити відповідними частотами. Також одержати значення Н1 та Н2 на тому ж тексті, в якому вилучено всі пробіли.

Текст: Детская сказка: «Леди и Бродяга»

Завдання 1

Написати програми для підрахунку частот букв і частот біграм у тексті, а також підрахунки H^1 та H^2 за безпосереднім означенням. Підрахувати частоти букв та біграм, а також значення H^1 та H^2 на довільно обраному тексті російською мовою достатньої довжини (щонайменше 1МБ), де ймовірність замінити відповідними частотами. Також отримати значення H^1 та H^2 на тому ж тексті, у якому вилучено всі пробіли.

Частоти літер Без пробілів (unigrams_no_spaces.csv):

char	count	freq
0	65358	0.1133082300
е	48944	0.0848520152
a	46206	0.0801052675
И	38015	0.0659048986
Т	37491	0.0649964633
н	36914	0.0639961444
С	30368	0.0526476381
В	26551	0.0460302766
л	26436	0.0458309062
р	25143	0.0435892902
К	19184	0.0332584394
Д	18285	0.0316998835
М	18047	0.0312872736
у	17034	0.0295310810
п	15915	0.0275911209
Ь	13423	0.0232708524
я	12315	0.0213499626
ч	10074	0.0174648415
б	9931	0.0172169288
Γ	9807	0.0170019556
ы	9481	0.0164367840
3	9143	0.0158508086
ж	6440	0.0111647388
й	5816	0.0100829381
x	5044	0.0087445563
ш	4882	0.0084637042
ю	3363	0.0058302821
э	1969	0.0034135669
ц	1775	0.0030772378
щ	1736	0.0030096253
ф	904	0.0015672242
ë	695	0.0012048903
ъ	127	0.0002201742

3 пробілами (unigrams_with_spaces.csv):

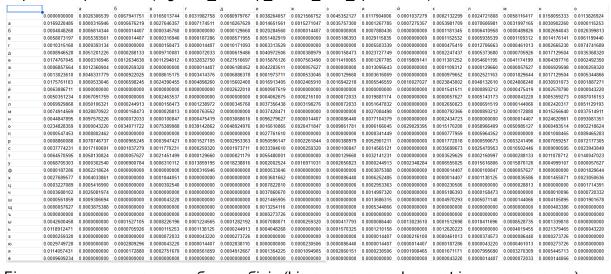
char	count	freq			
	117309	0.1690027012			
0	65358	0.0941588331			
е	48944	0.0705117954			
a	46206	0.0665672609			
И	38015	0.0547667927			
Т	37491	0.0540118855			
н	36914	0.0531806231			
С	30368	0.0437500450			
В	26551	0.0382510355			
л	26436	0.0380853593			
р	25143	0.0362225824			
К	19184	0.0276376733			
Д	18285	0.0263425176			
М	18047	0.0259996398			
у	17034	0.0245402485			
п	15915	0.0229281469			
Ь	13423	0.0193380155			
я	12315	0.0177417612			
Ч	10074	0.0145132361			
6	9931	0.0143072213			
Γ	9807	0.0141285791			
ы	9481	0.0136589231			
3	9143	0.0131719791			
ж	6440	0.0092778678			
й	5816	0.0083788943			
x	5044	0.0072667027			
ш	4882	0.0070333153			
ю	3363	0.0048449487			
э	1969	0.0028366649			
ц	1775	0.0025571763			
щ	1736	0.0025009905			
ф	904	0.0013023591			
ë	695	0.0010012606			
ъ	127	0.0001829642			

Частоти біграм

Біграми, без пробілів (bigrams overlap matrix no spaces.csv):

	a	6	В	r	д	е	ж	3	и	й	K	л	м	н	0	п
a	0.0003571336	0.0013869265	0.0052633860	0.0012534348	0.0032575436	0.0022849614	0.0020283800	0.0048438407	0.0016556435	0.0008824320	0.0075171415	0.0088555256	0.0045803247	0.0056707957	0.0013297158	0.0029038773
6	0.0008234876	0.0000052010	0.0000710800	0.0000000000	0.0000156029	0.0024531262	0.0000017337	0.0000121356	0.0009812505	0.0000000000	0.0001542956	0.0007714779	0.0000641453	0.0003536663	0.0025398091	0.0000138693
В	0.0067525983	0.0002409785	0.0004802233	0.0002964555	0.0013453187	0.0063399877	0.0000364068	0.0007784125	0.0037949776	0.0000104019	0.0006830613	0.0008338895	0.0002617824	0.0023473731	0.0077858586	0.0011563500
r	0.0011494153	0.0000329395	0.0001404263	0.0000242712	0.0012863743	0.0004212789	0.0000034673	0.0000537434	0.0007264027	0.0000000000	0.0001248234	0.0015394884	0.0000866829	0.0004108770	0.0091363782	0.0001612302
д	0.0061804911	0.0000693463	0.0012655704	0.0000242712	0.0001352253	0.0049565285	0.0000537434	0.0000676127	0.0029298822	0.0000000000	0.0003467316	0.0006657247	0.0001126878	0.0022017458	0.0043116077	0.0001837678
e	0.0003051238	0.0024115184	0.0036025415	0.0043584165	0.0043774867	0.0022537555	0.0011303451	0.0021133292	0.0015186845	0.0023889809	0.0021462687	0.0069433007	0.0059689849	0.0095125820	0.0015793625	0.0035852050
ж	0.0014961469	0.0000693463	0.0000537434	0.0000069346	0.0007714779	0.0051021558	0.0000069346	0.0000173366	0.0016660454	0.0000000000	0.0002115063	0.0000260049	0.0000277385	0.0009327081	0.0001230897	0.0000502761
3	0.0055823791	0.0001334917	0.0011944904	0.0004420828	0.0009240398	0.0002704507	0.0000745473	0.0000658790	0.0004784896	0.0000000000	0.0002409785	0.0003293950	0.0002808526	0.0022121477	0.0007073325	0.0001959034
И	0.0003085911	0.0016608445	0.0052252455	0.0009552456	0.0029073446	0.0025034023	0.0004819570	0.0026646325	0.0018480795	0.0012308973	0.0039735444	0.0060678034	0.0035938733	0.0057592122	0.0017180552	0.0023716443
й	0.0001109541	0.0002323102	0.0005686399	0.0002600487	0.0007385384	0.0002063053	0.0001005522	0.0001664312	0.0006466545	0.0000069346	0.0005929111	0.0001976370	0.0004022087	0.0009049695	0.0003952740	0.0007836135
K	0.0081308565	0.0006327852	0.0007940154	0.0001040195	0.0002721843	0.0005790418	0.0001560292	0.0001074868	0.0028345310	0.0000052010	0.0002496468	0.0007264027	0.0002149736	0.0012274299	0.0108318958	0.0003900731
n	0.0062012950	0.0002929882	0.0007662769	0.0003051238	0.0003397970	0.0048577100	0.0004126106	0.0002167073	0.0068479495	0.0000000000	0.0006795940	0.0001577629	0.0001889687	0.0010367275	0.0073264392	0.0007541413
м	0.0035973406	0.0003016565	0.0008338895	0.0002756516	0.0004646204	0.0046410027	0.0001629639	0.0002357775	0.0039614088	0.0000034673	0.0004715550	0.0002253756	0.0002999229	0.0026126228	0.0051836377	0.0010124563
н	0.0118062117	0.0002791190	0.0006431872	0.0001508283	0.0005426350	0.0116900566	0.0000225376	0.0001490946	0.0096287371	0.0000104019	0.0005565043	0.0000797483	0.0001438936	0.0034170401	0.0115340274	0.0006310516
0	0.0002427121	0.0055321030	0.0122552291	0.0052200446	0.0071894802	0.0027218432	0.0030130978	0.0018203410	0.0023179009	0.0035071903	0.0030148314	0.0075258098	0.0071236012	0.0098766502	0.0022641575	0.0042405277
п	0.0010592651	0.0000069346	0.0000034673	0.0000017337	0.0000034673	0.0033424928	0.0000000000	0.0000052010	0.0010124563	0.0000000000	0.0000953512	0.0007194681	0.0000017337	0.0001230897	0.0107694842	0.0000641453
р	0.0094969791	0.0001490946	0.0005409013	0.0002063053	0.0003900731	0.0060990092	0.0002808526	0.0000589444	0.0064977506	0.0000017337	0.0002583151	0.0000762810	0.0004334145	0.0009344417	0.0087601744	0.0003137921
С	0.0021323995	0.0002895209	0.0017648640	0.0001092205	0.0004802233	0.0040844985	0.0002687170	0.0001109541	0.0019573000	0.0000017337	0.0045421842	0.0031777953	0.0014545392	0.0016365733	0.0031188509	0.0025328745
т	0.0072224197	0.0004126106	0.0032991514	0.0001577629	0.0004576857	0.0068808890	0.0001248234	0.0001976370	0.0044780389	0.0000173366	0.0008304222	0.0003501989	0.0002947219	0.0019781039	0.0173625859	0.0007576086
у	0.0002271092	0.0010367275	0.0015169508	0.0017926025	0.0025952862	0.0003588672	0.0021809419	0.0005357004	0.0007055988	0.0002877872	0.0011979578	0.0019659683	0.0022537555	0.0015256191	0.0004524848	0.0014684084
ф	0.0002687170	0.0000017337	0.0000017337	0.0000381405	0.0000017337	0.0000641453	0.0000000000	0.0000000000	0.0004732887	0.0000000000	0.0000017337	0.0000138693	0.0000069346	0.0000000000	0.0002201746	0.0000017337
x	0.0005270321	0.0001456273	0.0005010272	0.0000606780	0.0002253756	0.0004958262	0.0000329395	0.0000866829	0.0010557978	0.0000000000	0.0001889687	0.0002184409	0.0002305765	0.0004056760	0.0029610880	0.0003935404
ц	0.0006622574	0.0000034673	0.0000797483	0.0000069346	0.0000086683	0.0009483110	0.0000017337	0.0000121356	0.0003848721	0.0000000000	0.0000468088	0.0000017337	0.0000104019	0.0000277385	0.0002288429	0.0000537434
ч	0.0030234997	0.0000190702	0.0000502761	0.0000086683	0.0000121356	0.0045629881	0.0000017337	0.0000069346	0.0018411449	0.0000000000	0.0006605237	0.0000260049	0.0000156029	0.0010193910	0.0001057531	0.0000502761
ш	0.0011216768	0.0000069346	0.0000104019	0.0000034673	0.0000034673	0.0025831506	0.0000017337	0.0000017337	0.0016504425	0.0000000000	0.0005998457	0.0006102477	0.0000208039	0.0004992935	0.0002340438	0.0000086683
щ	0.0004663540	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0015984328	0.0000000000	0.0000000000	0.0006449208	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000485424	0.0000000000	0.0000000000
ъ	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000329395	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000	0.0000000000
ы	0.0000572107	0.0003883394	0.0015030816	0.0002496468	0.0004299472	0.0009881851	0.0000693463	0.0002115063	0.0004420828	0.0015672269	0.0003952740	0.0022606902	0.0012603694	0.0007073325	0.0002999229	0.0005339667
ь	0.0003103248	0.0004958262	0.0013574543	0.0003085911	0.0006657247	0.0009465773	0.0001092205	0.0005582379	0.0014129314	0.0000017337	0.0023092326	0.0002011043	0.0009448437	0.0041105034	0.0009240398	0.0012499675
9	0.0000000000	0.0000000000	0.0000104019	0.0000052010	0.0000346732	0.0000000000	0.0000017337	0.0000000000	0.0000017337	0.0000277385	0.0000554771	0.0000450751	0.0000104019	0.0000346732	0.0000017337	0.0000069346
ю	0.0000936175	0.0004351482	0.0003120585	0.0000641453	0.0005148965	0.0000398741	0.0000936175	0.0000901502	0.0003120585	0.0000034673	0.0002548477	0.0000606780	0.0001959034	0.0003068575	0.0002028380	0.0003363297
я	0.0003918067	0.0004732887	0.0018151400	0.0002999229	0.0012707714	0.0004784896	0.0003016565	0.0006293179	0.0011598173	0.0001282907	0.0008130857	0.0011390134	0.0007784125	0.0020873244	0.0008442915	0.0012534348
ŏ	0.0000000000	0.0000710800	0.0001057531	0.0000121356	0.0000381405	0.0000658790	0.0000104019	0.0000329395	0.0000381405	0.0000000000	0.0000450751	0.0000173366	0.0000242712	0.0000745473	0.0000554771	0.0001317580

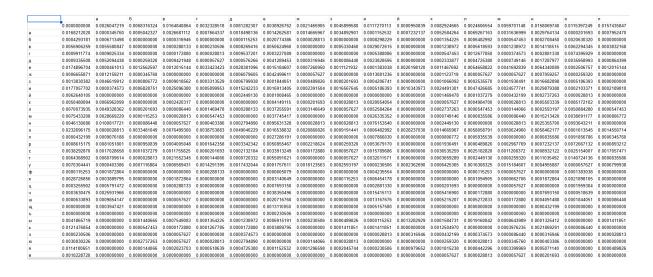
Біграми, з пробілами (bigrams overlap matrix with spaces.csv):

Біграми, не перетинаються, без пробілів (bigrams_nonoverlap_matrix_no_spaces.csv):

Біграми, не перетинаються, з пробілами (bigrams_nonoverlap_matrix_with_spaces):

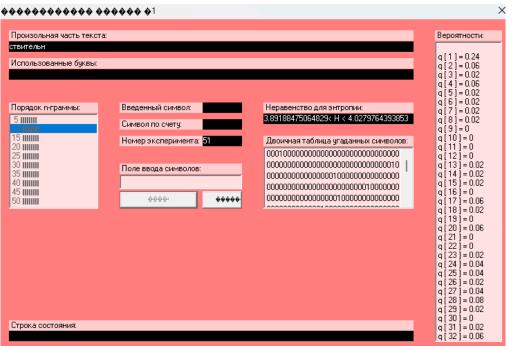
Ентропія (entropy summary.csv):

variant	with_spaces	chars	alphabet_size	H1	R1	H2_overlap_per	R2_overlap	H2_nonoverlap_	R2_nonoverlap
with_spaces	TRUE	694125	34	4.3666326960	0.1416875499	3.9572732893	0.2221519031	3.9568901993	0.2222272039
no_spaces	FALSE	576816	33	4.4659764992	0.1146654299	4.1444044379	0.1784138313	4.1459743050	0.1781026211

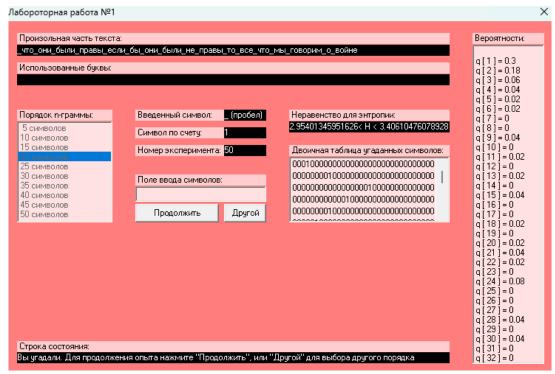
Завдання 2

За допомогою програми CoolPinkProgram оцінити значення $\boldsymbol{H}^{10}$, $\boldsymbol{H}^{20}$, $\boldsymbol{H}^{30}$

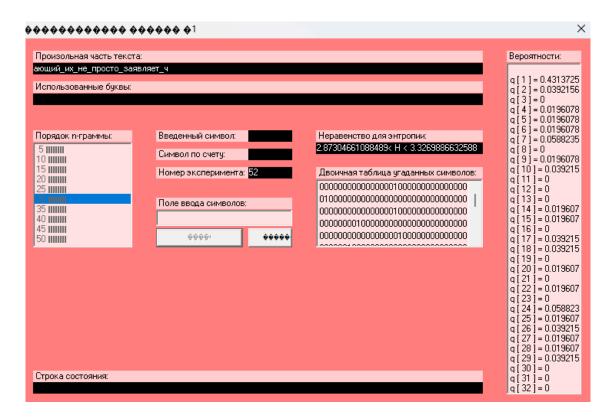
 H^{10} : 3.8918 < H^{10} < 4.0279

 H^{20} : 2.9540 < H^{20} < 3.4061

 H^{30} : 2.8730 < H^{30} < 3.3269

Завдання 3

Використовуючи отримані значення ентропії, оцінити надлишковість російської мови в різних моделях джерела.

$$R = 1 - \frac{H_{\infty}}{H_0}$$

```
H^{10}: 

Нижня межа: R=1-\frac{3.8918}{5}\approx 1-0,78\approx 0,22 

Верхня межа: R=1-\frac{4.0279}{5}\approx 1-0,81\approx 0,19 

H^{20}: 

Нижня межа: R=1-\frac{2.9540}{5}\approx 1-0,59\approx 0,4 

Верхня межа: R=1-\frac{3.4061}{5}\approx 1-0,68\approx 0,19 

H^{30}: 

Нижня межа: R=1-\frac{2.8730}{5}\approx 1-0,57\approx 0,43 

Верхня межа: R=1-\frac{3.3269}{5}\approx 1-0,67\approx 0,33
```

Код:

```
#!/usr/bin/env python3
import csv, math, re
from pathlib import Path
from collections import Counter
INPUT FILE = Path("lab1.txt")
OUT DIR = Path("out")
LETTERS = "абвгдеёжзийклмнопрстуфхцчшщъыьэюяіїєґ"
def read text(p: Path) -> str:
    return p.read_bytes().decode("utf-8", "ignore")
def normalize(text: str, with_spaces: bool) -> str:
    s = text.lower()
    allowed = LETTERS + (r"\s" if with_spaces else "")
    s = re.sub(f"[^{allowed}]", " " if with_spaces else "", s,
flags=re.IGNORECASE)
    return " ".join(s.split()) if with_spaces else s
def entropy(counts: Counter) -> float:
    n = sum(counts.values())
```

```
return 0.0 if n == 0 else -sum((c/n)*math.log2(c/n) for c in
counts.values() if c)
def redundancy(h: float, alphabet size: int) -> float:
    return 0.0 if alphabet_size <= 1 else max(0.0, min(1.0, 1 - h /</pre>
math.log2(alphabet_size)))
def save unigrams(path: Path, counts: Counter):
   total = sum(counts.values())
    rows = [(k, counts[k], (counts[k]/total if total else 0.0)) for k in
counts]
    rows.sort(key=lambda x: (-x[2], x[0]))
   with open(path, "w", newline="", encoding="utf-8") as f:
        w = csv.writer(f); w.writerow(["char", "count", "freq"])
        for ch, cnt, freq in rows:
            w.writerow([repr(ch).strip("'"), cnt, f"{freq:.10f}"])
def save_matrix(path: Path, freqs: dict[str, float], alphabet: list[str]):
   with open(path, "w", newline="", encoding="utf-8") as f:
        w = csv.writer(f)
        w.writerow([""] + [repr(c).strip("'") for c in alphabet])
        for a in alphabet:
            w.writerow([repr(a).strip("'")] + [f"{freqs.get(a+b, 0.0):.10f}"
for b in alphabet])
def process_variant(raw: str, name: str, with_spaces: bool) -> dict:
    text = normalize(raw, with spaces)
    alphabet = ([" "] + sorted({c for c in text if c != " "})) if (with_spaces
and " " in text) else sorted(set(text))
   uni = Counter(text)
    save_unigrams(OUT_DIR / f"unigrams_{name}.csv", uni)
   h1 = entropy(uni)
   r1 = redundancy(h1, len(alphabet))
    bi_ov = Counter(text[i:i+2] for i in range(len(text)-1))
    total_ov = sum(bi_ov.values())
    freqs ov = {k: v/total_ov for k, v in bi_ov.items()} if total_ov else {}
    save_matrix(OUT_DIR / f"bigrams_overlap_matrix_{name}.csv", freqs_ov,
alphabet)
   h2_ov_per_char = (entropy(bi_ov) / 2.0)
    r2_ov = redundancy(h2_ov_per_char, len(alphabet))
```

```
bi_no = Counter(text[i:i+2] for i in range(0, len(text)-1, 2))
    total_no = sum(bi_no.values())
    freqs no = {k: v/total no for k, v in bi no.items()} if total no else {}
    save_matrix(OUT_DIR / f"bigrams_nonoverlap_matrix_{name}.csv", freqs_no,
alphabet)
   h2_no_per_char = (entropy(bi_no) / 2.0)
    r2_no = redundancy(h2_no_per_char, len(alphabet))
   return {
        "variant": name,
        "with_spaces": with_spaces,
        "chars": len(text),
        "alphabet_size": len(alphabet),
        "H1": f"{h1:.10f}",
        "R1": f"{r1:.10f}",
        "H2_overlap_per_char": f"{h2_ov_per_char:.10f}",
        "R2_overlap": f"{r2_ov:.10f}",
        "H2 nonoverlap_per_char": f"{h2_no_per_char:.10f}",
        "R2_nonoverlap": f"{r2_no:.10f}",
def main():
    raw = read_text(INPUT_FILE)
   OUT_DIR.mkdir(parents=True, exist_ok=True)
    summaries = []
    for name, s in (("with_spaces", True), ("no_spaces", False)):
        summaries.append(process_variant(raw, name, s))
    if summaries:
        with open(OUT_DIR / "entropy_summary.csv", "w", newline="",
encoding="utf-8") as f:
            keys = list(summaries[0].keys())
            w = csv.DictWriter(f, fieldnames=keys); w.writeheader();
w.writerows(summaries)
if __name__ == "__main__":
    main()
```